

ULUSLARARASI TERÖRİZM

Prof. Dr. Doğu ERGİL*

Terörizm, bir siyaset yapma biçimidir; siyasetin en radikal biçimi. Silahla yapılan siyasetin en uç örneği savaştır. Terörizm de bir savaş türüdür. Ona alçak gerilimli savaş da denir. Bu tanımdan kasıt, terörizme hedef olan kitlenin topyekün bir savaşa ne hazırlıklı, ne de niyetli olmadığını vurgulamaktır. Düşük hazırlık (savunmasızlık) ve düşük güdülenmeye bir de sürpriz saldırı ögesi eklenince, terörizm, çok güçlü hedefleri (devlet, toplum, büyük kuruluşlar) sarsabilir. Başka siyasal yöntemlerle elde edemeyeceği sonuçlar elde edebilir.

Terörizm, daha çok güçsüzün, güçlüye karşı verdiği gayrı-muntazam bir savaş biçimidir. Devletler terörizme baş vurabilirler mi? Evet, kendilerinden daha güçlü devletlerin seçilmiş ya da simgesel hedeflerine karşı terörist yöntemler uygulayabilirler. Bir devletin kendi halkına karşı uyguladığı şiddet ve yıldırı siyasetine de terör deniyor. Terörizm, daha çok aşağıdan, yani "devlet-altı" grupların kendi devletlerine ya da güçsüz devletlerin, güçlü devletlere yönelttikleri şiddet ve tehdit eylemleridir.

Terörizmi daha iyi anlayabilmek için, onu, bir siyasal felsefe olmaktan çıkarıp, devlet uygulaması ya da siyaset aracı haline getiren üç diktatörün sözlerine kulak verelim:

LENİN : "Terörün amacı, [insanlara] dehşet salmak ve onları arzulanan bir davranış biçimine yönelmektir."

HİTLER : "Akla karşı terör ve zordan daha kolay zafer kazanan ikinci birşey yoktur."

KADDAFI : "Tek bir Arap'ın 300 Amerikalıyı öldürerek, Amerika'nın Lübnan'dan kovuluşunu hazırlamasının sunduğu ders şudur : Muntazam ordulara her zaman güvenilmeyebilir ama silahlı bir halk hiçbir zaman yenilmez."

* Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi

TANIM

Terörizm, karmaşık bir olgudur, kapsayıcı bir tanımını yapmak zordur. Bunun nedeni sadece her tanımın değer yargılarını içermesi değildir. Terör olgusunun ayrılmaz bir parçası olan şiddet kullanma ögesinin, zalim kadar mazlum tarafından da başvurulan bir savunma aracı olmasıdır. Her şiddet olayı, kullanan için "haklı" hedef grup açısından "haksızdır". Haklılık ise bir değer yargısı olduğundan genel geçer değil, kısmidir, görelidir, konjunktürel; dolayısıyla ideolojiktir. Hollandalı siyaset bilimci Alex P. Schmid, terörizmin 140 ayrı tanımını saptamıştır. Bunların içinde 22 ortak nitelik ve 20 ortak amaç veya işlev vardır. En sık sözü edilen beş öge şunlardır : 1) Şiddet veya zor kullanımı. 2) Bir siyasal amaç güdülmesi. 3) Dehşet veya korku salma. 4) Tehdit. 5) Toplumda uyandırılan psikolojik etki veya üçüncü kişilerden (teröristler ve kurbanlar dışında) beklenen yaygın tepki.

En çok sözü edilen amaç veya işlevler ise şunlardır : 1) Halkı veya hedef bir topluluğu korkutmak, dehşete düşürmek. 2) Yerleşik otoriteyi tahrip etmek. Onun, terörist ile masum kitle arasında ayırım yapmadan baskı yöntemlerine başvurmasını sağlamak. 3) Otoriteye veya düzene karşı olan güçleri harekete geçirmek. Yerleşik otoritenin güçlerini ve kurumlarını etkisizleştirmek, işlemez kılmak. 4) Kamuoyunu olumlu (kendi lehine) veya olumsuz (düzene karşı) yönde etkilemek, yönlendirmek. 5) Siyasal güç odaklarını ele geçirmek ve/veya varolan yönetimi devirmek.

Bütün bu veriler, terörizmin şu yaygınca benimsenen tanımının oluşmasına katkıda bulunmuşlardır: "Terörizm, saldırılar veya korkutulan sivil ve masum kurbanlar aracılığı ile hedeflenen daha büyük bir kitleyi, yıldırıp, korkutarak, yasa-dışı stratejik ve siyasal amaçlarını gerçekleştirmek için bir grubun veya devletin, bilinçli ve planlı bir biçimde şiddet kullanması veya şiddet kullanma tehdidinde bulunmasıdır."

Teröristlerin savundukları amaçlar veya davranışlarının gerekçeleri büyük oranda veya kısmen doğru, hatta haklı olabilir (Aksi halde belirli bir düzeyde destek görmezlerdi.). Ama terörist eylemin kendisi hiçbir zaman haklı olamaz. Haklı bir amaç, kutsal yaşama hakkını hiçe sayan bir siyasal araç yoluyla gerçekleştirilemez. Böylesine insanlık-dışı bir araç, en yüce ideali bile haksızlaştırır.

ULUSLARARASI TERÖRİZM

Birden fazla ülkenin topraklarını veya vatandaşlarını içeren terörizm uluslararasıdır. Örneklendirilirse, bir ülkenin teröristlerinin başka bir ülkenin diplomatlarını, yöneticilerini veya şadamlarını şu veya bu ülke ile temasları var diye öldürmeleri, uluslararası sefer halindeki uçaklara saldırmaları veya onları başka ülkelere uçmaya zorlamaları, uluslararası terörizmdir. Teröristlerin kendi ülkelerinde kendi yurttaşlarına veya hükümetlerin kendi uyruklarına karşı şiddet kullanımı, uluslararası terörizm kapsamına girmez.

Uluslararası terörizm, ulusal sisteme karşı sistem dışından yöneltilen bir şiddet veya şiddet yüklü tehdit eylemidir. Ulusal sınırların dışına taşan bir tehdit olgusunu içerir. Bu anlamda, uluslararası etkileri ve yansımaları vardır. Uluslararası ilişkileri etkiler. Uluslararası terörizm, benimsenmiş uluslararası diplomasi ve savaş kurallarını dışlayan eylemler bütünüdür. Dolayısıyla, bu tür terörizm ulusal sınırları aştığı için, uluslararası hukuk kurallarının ve ortak siyasal, savunma önlemlerinin konusudur.

DEVLET DESTEĞİ

Uluslararası niteliği, terörizmin ardında yabancı devlet desteği olup olmadığı sorusunu da birlikte getiriyor. Uluslararası terörizmin ardında dört tür devlet ilintisi olabilir :

1) Devlet Girişimi :

Bir devlet, geleneksel savaş yöntemleriyle elde edemeyeceği stratejik avantajları sağlamak maksadıyla uluslararası terörizmi bir mücadele aracı olarak doğrudan kullanabilir. Bunu, resmi kurumları ve personeli ile yaparsa, girişimine **DEVLET TERÖRİZMİ** adı verilir. Bu tür terörizm, savaşın başka yöntemlerle sürdürülmesi olarak tanımlanabilir. Başka bir anlatımla, uluslararası terörizm, bir devletin, saldırganlığından ötürü sorumluluk, risk ve yükümlülük almadan, siyasal ve askeri gücünü başka bir ülkenin toprağına veya egemenlik alanına yansımasıdır. Son dönemde batılı otoriteler, dört devleti uluslararası terörizmin faili olarak ilân etmişlerdir: Irak, Suriye, Libya ve Güney Yemen. Bunlardan ikisinin komşumuz olması düşündürücüdür.

2) Devlet Desteği :

Bir devlet, doğrudan veya resmen teröristik girişimlerde bulunmaktan kaçınabilir. Ama resmi amaçlarını sağlamak için terörist örgütlere para, eğitim, silah, patlayıcı, kritik malzeme, istihbarî bilgi, saklanma yeri, iletişim olanağı, seyahat belgeleri (pasaport) veya diğer lojistik destekler verebilir. Devlet, desteklediği terörist örgütlere hedef gösterir ama onları yönetmez ve denetlemez. Son demokratik devrimden önce Bulgaristan, Doğu Almanya, Çekoslovakya, halen Küba bu tipte devletlerdir.

3) Devlet Hoşgörüsü :

Eğer devletler, topraklarında terörist örgütler olduğunu bilirler, onları desteklememelerine karşın bu örgütleri dağıtmak için harekete geçmezlerse, hoşgörüden söz edilebilir. Evsahibi devletin hoşgörüsünden yararlanan terörist örgütlerin, kendilerine yetecek kaynakları olabileceği gibi, yabancı bir devletin desteğinden de yararlanabilirler. Evsahibi devlet ile aralarında oluşan yazılı olmayan bir anlaşma gereği, eylemlerini yuvalandıkları ülkede değil, başka ülkelerde gerçekleştirirler. Batılı ülkelerin çoğu bu tür bir hoşgörü nedeniyle kınanmışlardır. PKK yüzünden Fransa, Almanya, Danimarka ve İsveç; Bask Ulusal Özgürlük hareketi yüzünden Fransa zaman zaman başka ülkelerce kınanmışlardır.

4) Devlet Zaafı :

Bu örnekte, devlet, sınırları içindeki uluslararası teröristlere gözlerini yummak istemez ama, ya kolluk ve askeri güçlerinin yetersizliğinden ya da teknolojik geriliğinden ötürü onlarla etkin biçimde mücadele edemez. Edemez ama, sorumluluğu sürer. Bu durumda, zaaf halindeki devlet, yardımına daha güçlü bir devleti çağırabilir. 1977'de **MODADIŞU**'da meydana gelen uçak kaçırma eyleminde **SOMALİ Hükümeti**, Batı Alman Hükümetinden yardım istemişti.

Eğer uluslararası terörizme sahne olan bir devlet, durumu denetliyemediği halde dış yardım istemezse, bu yardım, yurttaşları zarar gören devlet veya devletler tarafından yine de verilebilir. ENTEBBE havalimanına kaçırılan uçağın yolcularını kurtarmak için İSRAİL bir baskın düzenlemiştir.

Uluslararası terörizm, uluslar arasındaki ilişkileri bozup, uluslararası sürtüşmelere neden olabilir. Unutmayalım ki, savaşın tek nedeni olmasa bile 28 Haziran 1914 de genç bir Sırp'ın Avusturya Arşidük'ü Francis Ferdinand'ı Saray Bosna'da öldürmesi, I. Dünya Savaşı'nı başlatan bir kıvılcım olmuştur.

Terörizm, tarihte belki her zaman vardı. Ama son yıllarda terörizm, kabul gören bir siyaset yöntemi olarak yaygınlaşmıştır. Yaygınlaşmasını da sürdürmektedir.

NİCELİK DEĞİL, NİTELİK

Sayısal olarak, uluslararası terörist eylemlerin toplamı oldukça mütevazî görülebilir. Terörizmin yol açtığı ölümler ve yaralama sayıları, ulusal düzeyde adı suçlar veya trafik kayıplarından çok daha azdır. Başkaca dendiğinde, terörizmin yol açtığı kayıplar, kabul edilebilir veya katlanılabilir boyutlardadır.

O halde neden bütün toplumlar bu olguya bu kadar önem veriyorlar ve kökünü kazımak istiyorlar? Terörizm, savaştan, açlıktan, nüfus patlamasından, yaygın hastalıktan, uç haneli enflasyondan daha mı tehlikelidir?

Evet daha tehlikelidir. Çünkü, terörizm, günümüz uygarlığını ayakta tutan tüm ahlaki ve siyasi değerleri hedef almaktadır.

Terörizmin gücü onun yol açtığı can ve mal kaybında değildir. Bu anlamda terörizmin etkisi değildir onu tehlikeli kılan. Doğurduğu tepkidir. **ETKİ, OLAYDAN ÇOK DAHA BÜYÜKTÜR.** Terörizmin etkisi, yaptığı tahribatla değil, uyandırdığı psikolojik tepki ile ölçülür. Toplulukların tepkisi ise istatistik değerlerle gösterilemez. Teröristler gösterişli ve heyecan yaratıcı eylemlerle kamuoyunu sarsarken, resmî otoriteleri kendilerine karşı harekete geçirirler. İddialarını davalasunurlar.

Sorunlarını resmî politikalara konu ederler. Bir süre önce kamu gündeminde olmayan şeyler gerçekleşir. Kamuoyu, yoktan varedilen gerçeklerle karşı karşıya gelir.

Süren terörist saldırılar, yönetimin artık yurttaşların can ve mal güvenliğini sağlayamadığı izlenimini yaratırlar. Toplumun, yönetime ve düzene güvenini sarsarlar. Düzen sorgulanmaya başlanır. Bunların sonucunda, terörist örgüt ciddiye alınmak durumundadır.

Görülüyor ki, terörizmin maddî tahribatı değil, manevî tahribatı çok daha önemlidir. Çünkü, terörizm tüm siyasal ve inançsal sistemler tarafından toplum felsefesinin merkezi değeri sayılan insan canını hiçe sayar. İnsanı, siyasetin öznesi değil, nesnesi haline getirir. İnsan canını ve haysiyetini siyasal amaçlar için kullanabilecek, harcanabilecek bir araç olarak görür ve sunar. Bu tavır, demokrasi idaliyle de çelişir. Demokrasinin amacı, siyasetin, insana hizmet eden bir süreç olmasını sağlamaktır. Çoğunluğun özgür iradesini yaşama geçirmektir. Oysa terörizm, çoğunluğun iradesini hiçe sayan silahlı bir azınlığın, kendi iradesini, çoğunluğa dikte etmesidir. Terörizm, totalitarizmin genlerini içinde taşır.

Terörist eylemlerin ezici çoğunluğu, demokratik ülkelerde ve demokratik yönetimlere karşı gerçekleştirilmiştir.

Totaliter devletler genellikle ya terör eylemlerine bizzat girişmişlerdir, ya da onları desteklemişlerdir. Ama çok azı veya nadiren, terörist bir eylemin kurbanı olmuşlardır.

Terörizm, uygar bir toplumu ayakta tutan ilmikleri çözmeyi amaçlar.

Temel hedefleri şunlardır:

1) Çoğunluğun tercihine dayanan otoriteleri etkisiz bırakmak, azınlık otoritesini zorla onun yerine geçirmek.

2) Yerleşik yasal sisteme göre yargılanıp, tutuklanmış kişilerin serbest bırakılmasını isteyerek, yasal sistemi çözmek, etkisizleştirmek.

3) Demokratik yöntem ve kurumları hiçe sayarak, kaba kuvveti toplum hayatında geçerli kılmak.

4) İnsan sevgisinden, demokratik uygulamalardan (özgürce yarışma ve katılma) ve toplumsal uzlaşmadan soyutlanmış bir düzeni geçerli kılarak, binlerce yıllık uygarlık savaşımına aykırı (zorbalığa ve kaba güce dayalı) bir toplum yaratmak. Yaratabilirlerse bunu uluslararası düzene hakim kılmak.